

**ART &
ARCHITECTURE
THESAURUS
IN DE PRAKTIJK**

**DE
AAT.**

duidelijk en doeltreffend

VOOR WIE IS DEZE BROCHURE BEDOELD?

Deze publicatie is bedoeld voor iedereen die zich professioneel met de registratie van erfgoedcollecties bezighoudt. Het kan hierbij gaan om musea, bibliotheken, archieven of soortgelijke instellingen. In deze brochure wordt het belang van de Art and Architecture Thesaurus (AAT) toegelicht als hulpmiddel voor eenduidige en doelmatige collectieregistratie en als kennisinstrument voor publicatie en onderzoek.

Kort gezegd komt het hier op neer: als alle collecties zijn geregistreerd met behulp van standaardterminologie (uit de AAT) dan zijn ze eenduidig raadpleegbaar, het vergemakkelijkt samenwerking en het bevordert collectiemobiliteit tussen erfgoedinstellingen.

WAT IS DE AAT ?

De AAT, een product van het Amerikaanse Getty Research Institute (GRI), wordt wereldwijd toegepast voor het toegankelijk maken van cultureel erfgoed: niet alleen voor kunst- en architectuurcollecties, maar ook voor collecties op het gebied van kunstnijverheid, archeologie, archiefmaterialen en materiële cultuur.

De AAT fungeert als internationale standaard. Het is van oorsprong een Engelstalige thesaurus maar wordt momenteel in meerdere talen vertaald, o.a. in het Nederlands. De Nederlandstalige AAT (AAT-Ned) is een vertaling en bewerking van de Engelstalige AAT.

De thesaurus wordt periodiek uitgebreid en de inhoud staat onder redactioneel toezicht van het GRI. De kracht van de AAT schuilt in de lange traditie van strikte redactionele controle op de uitbreiding van de thesaurus; dit biedt een waarborg voor de kwaliteit van structuur, terminologie, inhoud van scope notes en van het gebruikte bronnenmateriaal.

Op dit moment bestaat de AAT uit meer dan 30.000 unieke cultuurhistorische begrippen. Deze begrippen, ook wel concepten genoemd, voorzien in alle noodzakelijke beschrijvings-elementen die nodig zijn voor de beschrijving van cultuurhistorische documenten, archivalia, foto's, boeken en objecten van welke aard dan ook.

In Nederland en België is Bureau AAT verantwoordelijk voor de beschikbaarstelling van de AAT-Ned. Als gebruiker kunt u zelf actief aanvullingen of verbeteringen voorstellen. Het is hierbij belangrijk dat termvoorstellen aan een aantal redactionele en inhoudelijke voorwaarden voldoen. Meer informatie hierover vindt u in het hoofdstuk 'Vragen over de AAT' in deze brochure. Raadpleeg de website www.aat-ned.nl (Toelichting op de AAT) voor een compleet overzicht van de richtlijnen.

WIE GEBRUIKT DE AAT ?

De gebruikers van de AAT zijn werkzaam binnen musea, bibliotheken en archieven. Maar ook onderzoekers van kunst en kunsthistorie, studenten en informatiespecialisten hebben baat bij de AAT. Natuurlijk maken ook 'particuliere' geïnteresseerden en 'toevallige' bezoekers van bijvoorbeeld museumwebsites gebruik van de kennis die verborgen zit in de AAT.

HET NUT VAN DE AAT

VOOR REGISTRATIE EN DOCUMENTATIE VAN COLLECTIES

In de context van registratie en documentatie wordt de AAT gebruikt als een gecontroleerde en betekenisvolle woordenlijst. De hiërarchische en relationele structuur alsmede de meertaligheid van de AAT leveren grote voordelen op bij het zoeken naar informatie; over de betekenis (semantiek) van thesaurustermen kan theoretisch geen discussie bestaan.

De registrator of documentalist kan met dit hulpmiddel zorgen voor eenduidige ontsluiting. De AAT voorziet in termen en synoniemen voor een groot aantal begrippen die nodig zijn in de registratie en documentatie. Alle aspecten die bij collectieregistratie van belang zijn, zijn in een zevental facetten ondergebracht (van materialen en objecten tot procedés en technieken).

VOOR HET PUBLICEREN VAN COLLECTIEGEGEVENS

Bij openbaarmaking van collectie-informatie, bijvoorbeeld via de website van uw instelling, is de AAT een nuttig instrument om er voor te zorgen dat de trefwoorden waarmee de collectie ontsloten is, afgeleid zijn van een algemeen gebruikte standaard. Bovendien biedt de AAT het voordeel dat trefwoorden gebaseerd zijn op betekenisvolle concepten. De AAT wordt inmiddels gebruikt in samenwerkingsverbanden zoals Europeana, MusIP, ErfgoedPlus en MovE.

VOOR HET TERUGVINDEN VAN INFORMATIE

Omdat begrippen, o.a. door hun plaats in de hiërarchie een eenduidige betekenis hebben, wordt de hoeveelheid 'ruis' in zoekresultaten aanzienlijk verminderd. Bovendien is het aantal zoekingen groot doordat veel synoniemen en equivalenten termen in de thesaurus zijn verwerkt. Daarnaast bevordert het internationale samenwerking omdat de meertaligheid van de AAT het samenvoegen van gegevens in allerlei talen vereenvoudigt.

ALS ONDERZOEKSTRUMENT EN NASLAGWERK

De AAT kan worden gebruikt als onderzoeksinstrument. Het is waardevol vanwege de rijke informatie en contextuele kennis die het bevat. De thesaurus wordt structureel onderhouden en speelt in op nieuwe of veranderende inzichten in vakgebieden. Het redactionele toezicht en controle op het proces van valideren, het gebruik van bronvermeldingen en het formuleren van een scope note levert een duurzame bron van informatie op.

PROJECTEN WAARIN DE AAT WORDT TOEGEPAST

COLLECTIE GELDERLAND (IGEM)

In 2001 is Collectie Gelderland als IGEM begonnen met het gezamenlijk toegankelijk maken van alle Gelderse museale collecties. Voor het toekennen van objectnamen wordt gebruik gemaakt van de AAT-Ned.

www.collectiegelderland.nl

ERFGOEDPLUS.BE

Erfgoedplus.be is een initiatief van de provincies Limburg en Vlaams-Brabant en de stad Leuven om het cultureel erfgoed digitaal te ontsluiten gebruik makend van de technologie van het semantisch web. Erfgoeddata worden met elkaar gelinkt nadat ze eerst op gestandaardiseerde manier zijn beschreven, o.a. door het gebruik van de AAT-Ned als terminologiebron.

www.erfgoedplus.be

EUROPEANA

Europeana; Europese digitale bibliotheek, museum en archief. Met behulp van Europeana kunnen Europese cultuurcollecties via één portal tegelijkertijd worden doorzocht. Miljoenen objecten (filmmateriaal, foto's, schilderijen, geluiden, manuscripten, boeken, nieuwsbladen en divers archiefmateriaal) zijn direct via een ingang toegankelijk. De AAT zal gebruikt worden voor de

ontwikkeling van een bijbehorende semantische zoekmachine.

www.europeana.eu

MOVE

MovE staat voor 'Musea Oost-Vlaanderen in Evolutie'. Basisdoelstelling van MovE is de registratie en ontsluiting van Oost-Vlaamse museumcollecties via een centrale objectencatalogus op internet. Inmiddels is het de grootste online museale objectendatabank van Vlaanderen. Bij de ontsluiting wordt gebruik gemaakt van de AAT-Ned.

www.museuminzicht.be

MUSIP

Het Museum Inventarisatie Project (MusIP) heeft ten doel deelcollecties van musea in kaart te brengen en zo toegankelijk te maken. Onder een deelcollectie wordt verstaan: een groep objecten die samenhang met elkaar vertoont. Dat kan doordat ze dezelfde functie hebben (bijvoorbeeld landbouw-werktuigen), uit hetzelfde materiaal bestaan (bijvoorbeeld zilverwerk) of over hetzelfde onderwerp gaan (bijvoorbeeld Tweede Wereldoorlog). Het gebruik van trefwoorden/objectnamen is mede gebaseerd op de AAT-Ned.

www.musip.nl

DE AAT INTERNATIONAAL

De Nederlandstalige AAT is een samenwerkingsproject van het Nederlandse RKD (Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie) en het Belgische Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK-IRPA). De organisaties zorgen voor de vertaling van de originele Amerikaanse Engelstalige AAT.. Naast een volledige vertaling naar het Nederlands wordt de AAT ook vertaald in het Duits, Spaans en Chinees. In een eerder stadium zijn delen van de thesaurus al in het Frans en Italiaans vertaald. In de Nederlandstalige AAT treft u momenteel de Nederlandse en de Engelse variant van een term. Het GRI biedt via haar website (http://www.getty.edu/research/conducting_research/vocabularies/aat/) bij de meeste termen meerdere taalvarianten, waaronder het Nederlands. Hiernaast een voorbeeld uit de AAT van het GRI; het betreft het concept 'altaarstukken' in diverse vertalingen:

Door deze meertaligheid ontwikkelt de AAT zich tot een steeds uitgebreidere internationale standaard, die nieuwe mogelijkheden biedt op het gebied van wereldwijde collectieontsluiting en het koppelen van data.

ID: 300075940

Record Type: concept

■ **altarpieces** (<religious visual works>, <visual works by function>, ... Visual and Verbal Communication (Hierarchy Name))

Note: Refers to painted or carved image-bearing objects in a Christian church. Altarpieces are characterized by usually being framed and either set on the rear part of the altar abutting the back of the altarblock or hung on the wall behind the altar. Altarpieces may be set on both the central high altar and side altars. The subject of the image is typically a religious figure or figures, often included in a narrative or didactic scene; it may also include a patron of the church.

Terms:

altarpieces (preferred,C,U,American English-P,D,U,PN)

altarpiece (C,U,American English,AD,U,SN)

altar-pieces (C,U,British English-P,D,U,PN)

altarpiece (C,U,British English,AD,U,SN)

altaarstukken (C,U,Dutch-P,D,U,U)

altaarstuk (C,U,Dutch,AD,U,U)

tableaux d'autel (C,U,French-P,D,U,PN)

tableau d'autel (C,U,French,AD,U,SN)

tableaux d'autels (C,U,French,UF,U,N)

retable (altarpieces) (C,U,French,UF,U,N)

postautel (C,U,French,UF,U,N)

Altaraufsatz (C,U,German-P,D,U,PN)

Altaraufsatz (C,U,German,AD,U,SN)

Altäre (altarpieces) (C,U,German,UF,U,N)

Altäre (altarpieces) (C,U,German,UF,U,N)

Altar (altarpieces) (C,U,German,UF,U,N)

Altarbild (C,U,German,UF,U,N)

Altarretabel (C,U,German,UF,U,N)

pala d'altare (C,U,Italian-P,D,U,PN)

pala d'altare (C,U,Italian,AD,U,SN)

..... Austrian spelling

..... from the Latin "ballium,"
meaning cloak and referring to
the ancient practice of hanging
drapery behind the altar

cuadros de altar (C,U,Spanish-P,D,U,PN)

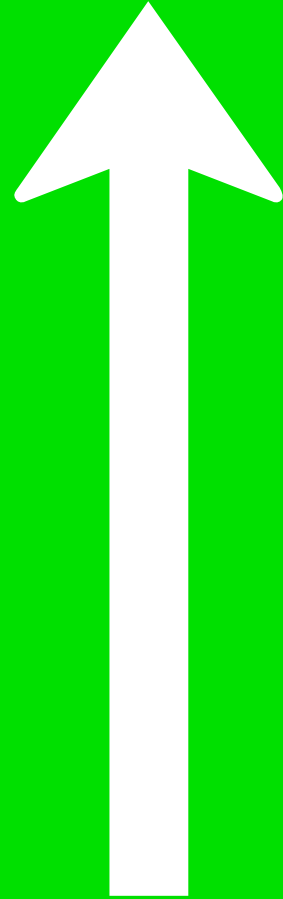
cuadro de altar (C,U,Spanish,AD,U,SN)

Facet/Hierarchy Code: V,VC

DE KLEINE THESAURUS TEST

Wat weet u nu echt van thesauri en hoe deze gebruikt worden binnen een erfgoedinstelling? Door het beantwoorden van enkele vragen zal dit snel duidelijk worden. Let op! De toelichting op de antwoorden bevat belangrijke informatie.

DE VRAGEN

VRAAG 1

Op welke manier kent u trefwoorden toe aan de objecten in uw collectie?

- A. Ik gebruik woorden die ik geschikt acht en wissel hierin zoveel mogelijk af.
- B. Ik gebruik termen uit een of meerdere thesauri.

VRAAG 2

Wat doet u als u ontdekt dat de door u gebruikte term 'puntijzers' als niet-voorkeursterm voor 'hechtijzers' in de AAT-Ned staat?

- A. Ik ga onmiddellijk alle puntijzers in hechtijzers veranderen.
- B. Ik controleer of de term puntijzers consequent gebruikt wordt en blijf hem als voorkeursterm gebruiken. Als niet-voorkeursterm koppel ik 'hechtijzers' in ons systeem.

VRAAG 3

Wat is juist?

- Een thesaurus samenstellen kost niet veel tijd: Juist of Onjuist?
- Alleen instellingen met grote collecties gebruiken een thesaurus: Juist of Onjuist?
- De inhoud van de AAT is aan verandering onderhevig: Juist of Onjuist?

VRAAG 4

Moeten alle door u bij de collectieregistratie gebruikte termen in de AAT opgenomen worden?

- Alleen als de term ook in de vakliteratuur wordt gebruikt.
- Dat hoeft niet per se, zolang de gebruikte term maar aan de structuur van de AAT gekoppeld kan worden.
- Jazeker! Deze term heb ik zelf bedacht en ik ben er trots op!

VRAAG 5

Gebruik de juiste term bij het beschrijven van onderstaand object.

- automobiel
- personenauto
- auto

DE ANTWOORDEN

ANTWOORD 1

Punten: A=0 ; B=5

TOELICHTING

De eerste optie kost ogenschijnlijk het minste tijd. U hoeft immers de te ontsluiten objecten alleen maar in uw eigen woorden te beschrijven. Met deze methode bereikt u echter zelden eenduidigheid in woordgebruik. Als u bijvoorbeeld de term japon gebruikt, dan wilt u bij een volgende gelegenheid weer japon gebruiken en niet jurk. En datzelfde geldt voor uw collega. Daarom komt in geautomatiseerde systemen de validatielijst tegemoet aan de wens voor consequent taalgebruik. Voor een registrator biedt een thesaurus extra voordelen boven de eenvoudige trefwoordenlijst. Want de belangrijkste karakteristiek van de thesaurus is het netwerk van generieke (hiërarchische) en gelijkwaardige relaties waarin de termen als concepten zijn ondergebracht.

ANTWOORD 2

Punten: A=1 ; B=5

TOELICHTING:

Beide termen zijn onderdeel van hetzelfde concept: ze drukken dezelfde betekenis uit. Het maakt feitelijk geen verschil welke term u als voorkeursterm kiest.

ANTWOORD 5

Punten: A = 5 ; B = 5 ; C = 5

TOELICHTING

Auto, automobiel en personenauto hebben in de AAT dezelfde betekenis: ze behoren allemaal tot het concept auto's (transportmiddel). Als u al deze varianten (synoniemen) overneemt in uw thesaurus dan maakt het eigenlijk niet uit welke term u gebruikt: ze betekenen allemaal hetzelfde en leiden allemaal naar hetzelfde object.

ANTWOORD 3

(1 punt per goed antwoord) A=Onjuist ; B=Onjuist ; C=Juist

TOELICHTING:

- A: Een eigen thesaurus maken kost enorm veel tijd en daarmee kan de voortgang van de registratie in de knel raken. Als bij de opbouw van uw thesaurus- of trefwoordensysteem een standaard als de AAT als leidraad wordt gebruikt, kan dit enorm veel tijdswinst opleveren.
- B: Een thesaurus is bruikbaar voor iedereen die zich bezighoudt met het registreren en ontsluiten van collecties. Het is niet van belang of de collectie groot of klein is. U gebruikt alleen de terminologie die u nodig heeft.
- C: Omdat taal aan verandering onderhevig is en vakgebieden constant in ontwikkeling zijn, is een thesaurus nooit af: de inhoud van de AAT verandert zo veel mogelijk mee.

ANTWOORD 4

Punten: A = 3 ; B = 5 ; C = 1

TOELICHTING:

U zult merken dat niet alle termen die u wilt gebruiken in de AAT zijn opgenomen. Dit is enerzijds het gevolg van de Amerikaanse oorsprong (er zijn Nederlandstalige termen die in het Amerikaanse taalgebruik niet voorkomen) en anderzijds wordt het veroorzaakt door strenge controle op het toevoegen van nieuwe termen. Er zijn strikte redactionele richtlijnen voor opname van termen in de thesaurus. Zie hiervoor de richtlijnen op onze website.

UW SCORE

U BEHAALDE MINDER DAN 5 PUNTEN?

Wellicht heeft u te weinig zicht op de terminologie die in uw informatiesysteem wordt gebruikt. Dit leidt ongetwijfeld tot onduidelijkheden en misverstanden bij het opzoeken van collectie-items.

U BEHAALDE TUSSEN DE 5 EN 15 PUNTEN?

Prima, u bent zich bewust van de voordelen van een gecontroleerde trefwoordenlijst en misschien gebruikt u ook al een thesaurus. Toch zijn er nog een paar aspecten rondom thesauri waar u nog meer over zou mogen weten. Verderop in de brochure worden nog een aantal zaken toegelicht. Lees dus snel verder!

U BEHAALDE MEER DAN 15 PUNTEN?

Uitstekend! Het lijkt erop dat u al veel weet over hoe een thesaurus werkt en benut wordt. De thesaurus speelt een duidelijke rol in de ontsluiting van uw collectiegegevens en u heeft dan ook een efficiënt informatiesysteem. Wellicht dat u wel eens verbeterpunten in de AAT opmerkt. Lees in dat geval de toelichting op de website en neem gerust contact op met Bureau AAT.

Over de uitslag van deze test kan niet worden gecorrespondeerd met Bureau AAT.

COLLECTIEREGISTRATIE EN DE ZEVEN FACETTEN VAN DE AAT

De AAT is opgebouwd vanuit zeven hoofdgroepen (facetten). In principe omvatten deze zeven facetten alle terminologie die nodig is om objecten te beschrijven:

- Abstracte begrippen
- Activiteiten
- Fysieke kenmerken
- Materialen
- Objecten
- Actoren en organismen (voorheen bekend als 'Agenten')
- Stijlen en Perioden

Ieder facet kan gekoppeld worden aan een relevant veld binnen uw collectie-registratiesysteem. Stel, u moet dit object beschrijven:

Naast uiteraard het door uzelf te bepalen inventaris-/objectnummer en de standplaatsinformatie kunt u met behulp van de AAT-facetten eenvoudig een aantal andere registratievelden invullen. Als voorbeeld de velden objectnaam, materiaalsoort en techniek:

Objectnaam

Facet Objecten

Interieurinrichting en uitrusting

Houders

-<houders naar functie of context>

cassolettes

+<ceremoniële houders>

-<culinaire houders>

+<houders voor het koken van voedsel>

- +<houders voor het opdienen en consumeren van voedsel>
- <vaatwerk voor het opdienen en consumeren van voedsel>
- schalen
 - bonbonbakjes
 - bonbonschalen
 - borden (vaatwerk)

Materiaalsoort

Facet Materialen

+<materialen naar eigenschap>

+<materialen naar functie>

+<materialen naar herkomst>

-<materialen naar samenstelling>

- anorganisch materiaal
 - +<glas en glasbereidingsmengsels>
 - +<kalium en kaliumverbindingen>
- +kalk
- <klei en kleiprodukten>
 - +klei
 - <klei naar functie>

-<klei naar samenstelling of herkomst>

ball clay

banco

catliniet

+<engobe (klei)>

kaolien

mergel

pijpaarde
vollersaarde
zachte kalkzandsteen
 -<kleiprodukten>

- +baksteen
- grog
- <keramiek en keramische producten>
 - keramisch (materiaal)
 - biscuit
- +porselein

Techniek

Facet Activiteiten

+<Functionele activiteiten>

+<Gebeurtenissen>

+<Lichamelijke Activiteiten>

-<Procédés en Technieken>

- +<procédés en technieken naar algemeen type>
- <procédés en technieken naar specifiek type>
 - +<additieve- en verbindingsprocédés en -technieken>
 - +afstellen
 - +<afwerkings- en herafwerkingsprocédés>
- <technieken met betrekking tot temperatuur>
 - bakken (verhitten)
 - bakken in een veldoven
 - bakken op hoge temperatuur
 - bakken op lage temperatuur

VRAGEN OVER DE AAT

In deze paragraaf staan een aantal veelgestelde vragen met antwoorden van Bureau AAT.

WAAROM KAN IK BEPAALDE TERMEN NIET VINDEN?

Het is mogelijk dat specifieke termen betreffende uw collectie (nog) niet in de AAT opgenomen zijn. De AAT is immers een instrument in ontwikkeling. De oplossing is om de term, die u voor uw registratie nodig hebt, te koppelen aan de hiërarchische structuur van de AAT. U kiest dus een meer algemene term (een broader term) waar de term qua betekenis onder valt. In de thesaurus-module van uw registratiesysteem voegt u uw specifieke, nieuwe term als narrower term toe. Op deze manier maakt u gebruik van de hiërarchische structuur van een internationale standaard (de AAT) en past u nog verdere verfijning toe binnen uw eigen organisatie.

Ter verduidelijking: u wilt een Friese staartklok registreren. Dit begrip staat niet in de AAT. De verklaring voor het ontbreken van deze term is dat niet alle wandklokken als aparte termen opgenomen zijn in de AAT: dit is (vooral nog) te specifiek. Voor uw eigen collectieregistratie wilt u echter wel alle typen wandklok apart benoemen. Dit is ook aan te bevelen. Wij adviseren om, in dit geval, binnen uw eigen thesaurusmodule de AAT-term 'wandklokken' als broader term

aan uw eigen term 'Friese staartklok' te koppelen. Een gebruiker die in uw collectie naar wandklokken zoekt, vindt op deze manier ook de Friese staartklok!

Als u van mening bent dat uw termen niet mogen ontbreken in de AAT dan kunt u een termvoorstel indienen. Let wel: een termvoorstel moet aan de richtlijnen van de AAT voldoen! Zie de website www.aat-ned.nl (Toelichting op de AAT) voor de complete richtlijnen.

WAAROM STAAN DE TERMEN ALLEMAAL IN HET MEERVOUD?

Elk AAT-concept bevat zowel een meervouds- als een enkelvoudsvorm. Beide vormen mogen gebruikt worden voor de registratie. Iedere term is namelijk onderdeel van een concept: dit concept drukt een unieke betekenis uit die bepaald wordt door de plaats in de hiërarchie en door de aan het concept toegevoegde scope note. Een concept kan meerdere termen bevatten die allemaal hetzelfde begrip uitdrukken. Al deze termen zijn in principe gelijkwaardig, echter een daarvan heeft het label 'voorkeursterm' gekregen. Omdat de AAT van oudsher gericht was op ontsluiting van bibliotheekcollecties werd de meervoudsvorm als voorkeursterm gekozen. In bibliotheekcollecties is het immers gebruikelijk om trefwoorden in het meervoud toe te kennen. Als alternatieve maar equivalente (gelijkwaardige) term is de enkelvoudsvorm

details		tekst selecteren	hiërarchische positie
term	avondmaalskelken		
broader term	drinkgerei	Preferred parent	
	<liturgische vaten >	Non-Preferred parent	
alternatieve term	avondmaalskelk		
related term	miskelken		
scope note	Kerkelijk drinkgerei, gebruikt in protestantse kerken bij de viering van het avondmaal. Gebruik 'miskelken' voor soortgelijk drinkgerei dat gebruikt wordt in de katholieke kerk.		
facet	Objecten		
termtype	voorkeursterm		
record type	concept		
concept id	300197310		
used for	avondmaalsbeker avondmaalsbekers		

(of een andere werkwoordsvorm, bijvoorbeeld het voltooid deelwoord) aan het concept gekoppeld. Al deze termvarianten zijn van gelijke waarde en benoemen allemaal hetzelfde concept.

HOE IS DE THESAURUS EIGENLIJK GEORGANISEERD?

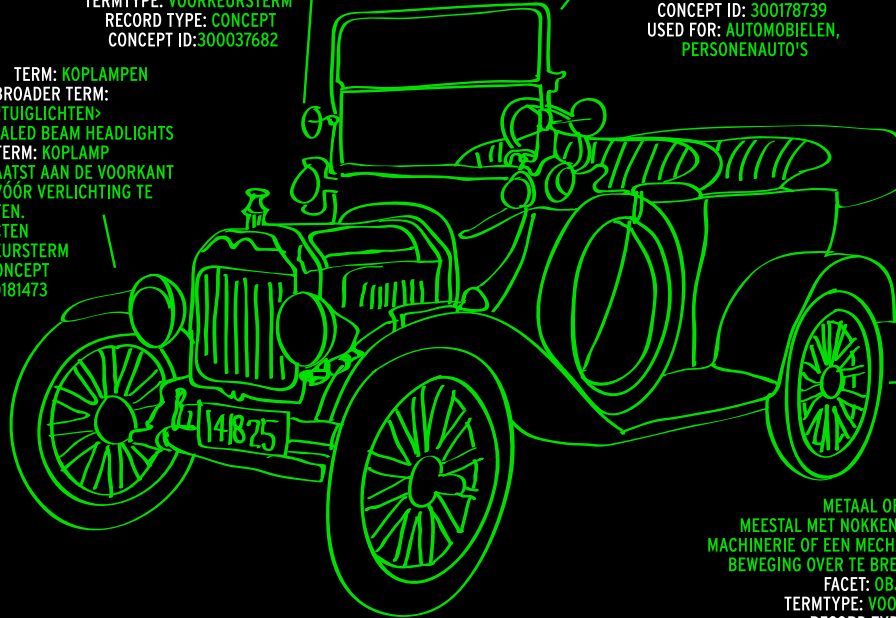
De hiërarchische ordening van de AAT gaat in eerste instantie uit van vorm en functie. Daarna kijkt men naar de context. Alle termen die betrekking hebben op voorwerpen waar men iets in kan doen, zijn om deze reden terug te vinden onder 'houders'. De in de cultuurgeschiedenis meer gebruikelijke ordening naar materiaal of context wordt in de AAT dus niet gevolgd. Daarom vindt u 'avondmaalskelken' en 'miskelken' niet onder 'kerkzilver'. Het begrip 'kerkzilver' wordt namelijk als objectgenre naar functie getypeerd, evenals bijvoorbeeld 'relatiegeschenken' en 'tafelgerei'. Individuele voorbeelden van kerkzilver, zoals 'Avondmaalskelken', of 'kaarsenstandaarden' kunnen respectievelijk worden gevonden onder 'drinkgerei' en 'verlichting naar vorm'.

De AAT biedt tegenwoordig ook de mogelijkheid om termen onder meerdere broader terms beschikbaar te maken (polyhiërarchie). Dit maakt de thesaurus beter doorzoekbaar: behalve via 'drinkgerei' zijn de 'avondmaalskelken' nu ook via 'liturgische vaten' terug te vinden.

TERM: SPIEGELS
BROADER TERM:
<INTERIEURINRICHTING NAAR VORM OF
FUNCTIE>
NARROWER TERM: CLAUDE GLASSES, NACHTSPIEGELS,
<SPIEGELS NAAR LOCATIE OF CONTEXT>,
<SPIEGELS NAAR VORM>

ALTERNATIEVE TERM: SPIEGEL
SCOPE NOTE: WORDT GEBRUIKT VOOR VOORWERPEN
MET EEN ZEER GEPOLIJST OPPERVLAK, VAAK
OMLIJST EN ONTWERPEN OM BEELDEN TE
WEERSPIEGELEN.
FACET: OBJECTEN
TERMTYPE: VOORKEURSTERM
RECORD TYPE: CONCEPT
CONCEPT ID: 300037682

TERM: KOPLAMPEN
BROADER TERM:
<VOERTUIGLICHTEN>
NARROWER TERM: SEALED BEAM HEADLIGHTS
ALTERNATIEVE TERM: KOPLAMP
SCOPE NOTE: LICHTEN GEPLAATST AAN DE VOORKANT
VAN EEN VOERTUIG, OM ERVÓÓR VERLICHTING TE
VERSCHAFFEN.
FACET: OBJECTEN
TERMTYPE: VOORKEURSTERM
RECORD TYPE: CONCEPT
CONCEPT ID: 300181473

TERM:
AUTO'S
BROADER TERM:
TRANSPORTMIDDELEN VOOR PERSONENVERVOER
NARROWER TERM: <AUTO'S NAAR FUNCTIE>, <AUTO'S
NAAR VORM>

ALTERNATIEVE TERM: AUTO
SCOPE NOTE: TE GEBRUIKEN VOOR ZICHZELF
VOORTSTUWENDE VOERTUIGEN DIE VOORAL ZIJN
BEDOELD VOOR HET TRANSPORTEREN VAN
PASSAGIERS OVER GEWONE WEGEN.
FACET: OBJECTEN
TERMTYPE: VOORKEURSTERM
RECORD TYPE: CONCEPT
CONCEPT ID: 300178739
USED FOR: AUTOMOBIELEN,
PERSONENAUTO'S

TERM: WIELEN
BROADER TERM:
<GEREEDSCHAP- EN
UITRUSTINGONDERDELEN>
ALTERNATIEVE TERM: WIEL
SCOPE NOTE: RONDE
RAAMWERKEN VAN HOUT,
METAAL OF EEN ANDER HARD MATERIAAL,
MEESTAL MET NOKKEN OF TANDEN OP DE RAND OM BIJ
MACHINERIE OF EEN MECHANISCH APPARAAT KRACHT EN
BEWEGING OVER TE BRENGEN OF TE WIJZIGEN.
FACET: OBJECTEN
TERMTYPE: VOORKEURSTERM
RECORD TYPE: CONCEPT
CONCEPT ID: 300024976

IK KOM ONJUISTHEDEN TEGEN IN DE AAT! KAN HIER IETS AAN GEDAAN WORDEN?

De Nederlandstalige AAT is volledig gebaseerd op de door het Getty Research Institute samengestelde Engelstalige AAT. Deze thesaurus is zorgvuldig gecompileerd. De termen moeten aan bepaalde richtlijnen voldoen voordat ze de status 'geaccepteerde term' krijgen. Een professioneel algemeen vertaalbureau zorgt voor een eerste vertaling van voorkeurstermen en de scope note naar het Nederlands. Veel termen zijn echter dermate specifiek dat specialis-tische, vakinhoudelijke kennis nodig is om een term te kunnen vertalen. Van het algemene vertaalbureau mogen wij niet verwachten dat zij beschikt over deze vakinhoudelijke kennis. Bureau AAT wil daarvoor een beroep doen op de specifieke kennis waarover u als gebruiker beschikt.

Onvolkomenheden kunnen uiteraard ook ontstaan door verschillen in betekenis tussen de Engelse en de Nederlandse taal; of doordat begrippen in het Nederlands simpelweg niet bestaan! Ontdekt u onjuistheden of onvolkomenheden? Geef uw bevindingen door aan Bureau AAT, zodat de AAT-Ned telkens verbeterd wordt.

VOOR ONZE COLLECTIE GEBRUIKEN WE HEEL SPECIFIEKE TERMINOLOGIE; KUNNEN WE DAN NIET BETER ZELF EEN THESAURUS MAKEN?

Dat kan, maar het maken en onderhouden van een goede thesaurus is een enorme klus die vaak wordt onderschat. Het is handig om gebruik te maken van de structuur van een internationale standaard als de meertalige AAT. Hiermee vereenvoudigt u meteen de aansluiting met verwante instellingen in binnen- en buitenland.

MOET IK DE DATA DOWNLOADEN EN IN MIJN INFORMATIESYSTEEM IMPORTEREN OM DE AAT TE GEBRUIKEN?

Dit is niet noodzakelijk. Het importeren van de gehele Nederlandstalige AAT in uw systeem is mogelijk, maar er zijn meerdere praktische manieren om de AAT te gebruiken (zie: 'Gebruiksmogelijkheden van de AAT' verderop in deze brochure).

WIJ GEBRUIKEN AL JAREN ONZE EIGEN TREFWOORDEN VOOR DE COLLECTIEONTSLUITING. KUNNEN WE NOG WEL AANSLUITEN OP DE AAT?

Wanneer u zelf trefwoorden heeft toegekend en u wilt nu toch afstemmen op de AAT, dan adviseren wij om uw trefwoorden te vergelijken met de AAT en, indien nodig, op te schonen. Neem bijvoorbeeld AAT-voorkeurstermen over en voeg uw eigen term als synoniem (niet-voorkeursterm) toe (of andersom). Op deze manier creëert u meerdere zoekingen om uw collectie beter toegankelijk te maken. U sluit bovendien aan op internationaal gestandaardiseerde terminologie.

DE HIËRARCHISCHE STRUCTUUR: VAN FACET TOT CONCEPT

WAJANGPOP

In de AAT te vinden onder:

Objecten = *facet*

Interieurinrichting en uitrusting = *hiërarchie*

<ontspanningsmiddelen voor niet competitieve
activiteiten> = *gidsterm*

poppenkastpoppen = *concept*

wajangpoppen = *concept*

FACET

Een thesaurus is opgebouwd volgens een hiërarchische structuur. Zo ook de AAT. In de top van de structuur van de AAT bevinden zich de facetten. Dit zijn zeven hoofdgroepen waarvan het facet 'Objecten' de omvangrijkste is. Het facet 'Objecten' bevat allerlei begrippen om voorwerpen te karakteriseren. In de andere facetten vindt u alle relevante begrippen om andere aspecten van objecten te beschrijven: Materialen, Activiteiten, Actoren en organismen, Fysieke kenmerken, Stijlen en perioden en Abstracte begrippen. Een facet-aanduiding wordt niet gebruikt voor de feitelijke registratie.

HIËRARCHIE

Als volgende laag in de structuur kunt u z.g. hiërarchieën tegenkomen. Hiërarchieën omvatten homogene groepen gidstermen en concepten. Voorbeelden van hiërarchieën zijn: Procedés en Technieken, Ontwerpelementen en Objectgenres. Ook hiërarchieaanduidingen worden niet gebruikt voor de benoeming van uw items bij de registratie.

GIDSTERM

Een gidsterm representeert geen 'begrip' zoals bedoeld wordt bij concepten (zie volgende alinea), maar een gidsterm is een geconstrueerd record dat als een soort verzamelpunt dient waar aan elkaar verwante concepten kunnen worden ondergebracht. Gidstermen zijn te herkennen aan de 'kleiner-dan- en groter-dan tekens' waartussen ze zijn geplaatst. Bijvoorbeeld <bedieningskenmerken>. Net als de facetten en hiërarchieën mogen gidstermen niet gebruikt worden voor de uiteindelijke registratie.

CONCEPT

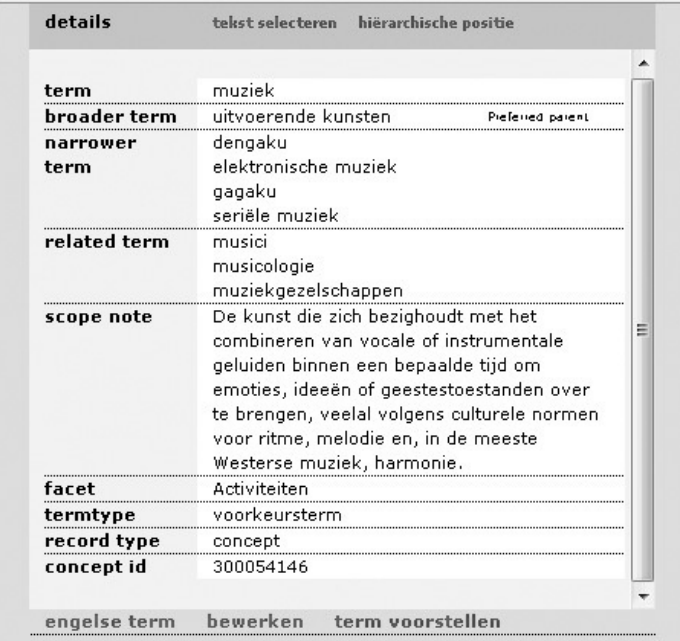
Onderin de boomstructuur van de thesaurus vindt u de concepten. Ieder concept in de AAT representeert een bepaalde unieke betekenis; een 'begrip' dat gebruikt kan worden voor de ontsluiting van cultureel erfgoedcollecties. Termen (voorkeurs-, alternatieve en niet-voorkeurstermen), de scope note, de broader term en het bronnenmateriaal vormen de hoofdelementen van het concept. Alle termen die tot een concept behoren, kunnen worden gebruikt voor registratie en bij zoekacties omdat ze uiteindelijk allemaal die ene, unieke betekenis representeren, bij elkaar gebracht in het conceptrecord.

DE ASSOCIATIEVE STRUCTUUR

Naast de zojuist genoemde hiërarchische structuur kennen veel thesauri ook een associatieve structuur, gebaseerd op verwante relaties tussen concepten. In de AAT noemen we dit associatieve relaties. Hierbij gaat het om andere dan hiërarchische verbanden tussen concepten. Als er op een bepaalde manier een relatie bestaat tussen verschillende termen dan worden deze als 'related terms' aan elkaar gekoppeld.

Bijvoorbeeld: het concept 'muziek' is onder meer gekoppeld aan het concept 'musici'. Het gaat hier om een relatie die aangeduid wordt als 'personen die de activiteit uitvoeren'. Ook worden linken gelegd tussen bijvoorbeeld 'materialen en producten die er door geproduceerd worden': het concept 'veiligheidsfilm' is een related term van 'acetaatfolie'.

Een goed systeem van associatieve relaties attendeert de gebruiker op verwante concepten die in andere hiërarchieën of facetten zijn ondergebracht.

The screenshot shows a web-based thesaurus interface. At the top, there are three tabs: 'details' (selected), 'tekst selecteren', and 'hiërarchische positie'. Below the tabs is a table with the following content:

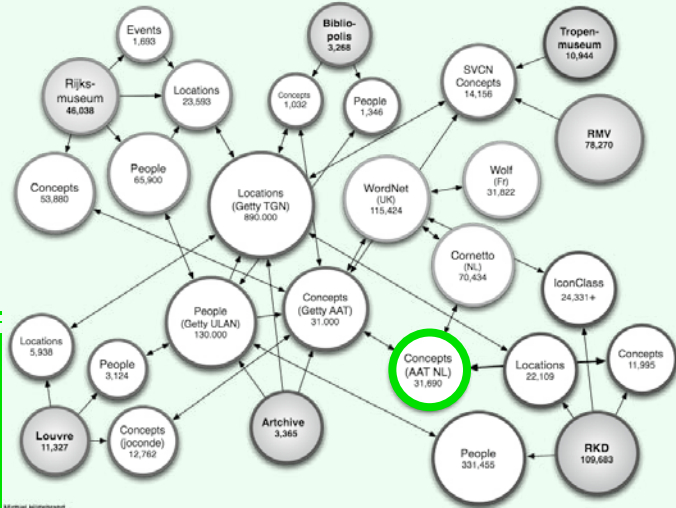
term	muziek	
broader term	uitvoerende kunsten	Preferred parent
narrower term	dengaku	
term	elektronische muziek	
	gagaku	
	seriële muziek	
related term	musici	
	musicologie	
	muziekgezelschappen	
scope note	De kunst die zich bezighoudt met het combineren van vocale of instrumentale geluiden binnen een bepaalde tijd om emoties, ideeën of geestestoestanden over te brengen, veelal volgens culturele normen voor ritme, melodie en, in de meeste Westerse muziek, harmonie.	
facet	Activiteiten	
termtype	voorkeursterm	
record type	concept	
concept id	300054146	

At the bottom of the interface, there are three buttons: 'engelse term', 'bewerken', and 'term voorstellen'.

GEBRUIKSNIVEAUS VAN DE AAT

DE AAT KAN OP VERSCHILLENDE NIVEAUS EEN ROL SPELEN:

1. Binnen uw eigen instelling: het is een instrument voor eenduidige registratie van zowel uw archief-, bibliotheek- als museumcollectie.
2. Op nationaal niveau: het maakt een koppeling van diverse soorten collecties mogelijk en biedt op deze manier een geschikte toepassing voor collectieoverstijgend onderzoek. Zie bijvoorbeeld samenwerkingsverbanden als Collectie Gelderland, MusIP en MoVE.
3. Op internationaal niveau: de meertaligheid van de AAT vereenvoudigt grensoverschrijdende projecten waarbij meerdere internationale collecties tegelijkertijd doorzoekbaar worden gemaakt. Zie bijvoorbeeld Europeana.
4. In de (nabije) toekomst: de meertaligheid en de semantische structuur van de AAT worden ingezet om informatie via internet doeltreffender toegankelijk te maken. Het semantisch web zal zoekmachines in staat stellen om zoekacties van betekenis te voorzien. Semantische (oftewel: betekenisvolle) structuren als thesauri gaan daarbij een belangrijke rol. Door de omvang, de kwaliteit, de meertaligheid en de brede toepassing is de AAT op dit moment het meest geschikt om cultureel erfgoed via het semantisch web toegankelijk te maken.

DE WERKZAAMHEDEN VAN BUREAU AAT

GEBRUIKSMOGELIJKHEDEN VAN DE AAT-NED

U kunt, afhankelijk van uw situatie, de Nederlandstalige AAT op verschillende manieren gebruiken.

- U kunt de AAT-Ned rechtstreeks via internet benaderen (www.aat-ned.nl of www.aat-ned.be) en naast uw registratiesysteem gebruiken. De termen op de AAT-website kunt u dan kopiëren en plakken of anderszins overnemen.
- Indien u beschikt over registratiesoftware met een thesaurusmodule dan kunt u de AAT-Ned in deze module importeren. U sluit hiervoor eerst een gebruikersovereenkomst af met Bureau AAT. Vervolgens ontvangt u de AAT-Ned in XML- of SKOS-formaat. Het voordeel van deze methode is dat u binnen uw eigen registratiesoftware beschikt over de AAT-terminologie. Als nadelen geven wij aan dat het importeren van de gehele AAT-Ned vrijwel zeker ondersteuning van uw ICT-afdeling vraagt: het is specialistisch werk waarbij technisch inzicht vereist is. Daarnaast is de thesaurus op deze manier niet automatisch up-to-date met de door Bureau AAT beschikbaar gestelde online-versie.
- Bureau AAT werkt momenteel aan de ontwikkeling van webservices. Dit biedt de mogelijkheid om, vanuit uw registratiesoftware, rechtstreeks verbinding te maken met de database van de AAT-Ned. Als voorwaarde geldt dat uw registratiesoftware hiertoe de mogelijkheden moet bieden.

Bureau AAT is verantwoordelijk voor de vertaling en het beheer van de Nederlandstalige AAT. Bureau AAT is ondergebracht bij het RKD. Het bureau garandeert de gebruikers toegang tot de thesaurus door middel van een functionele website. De medewerkers van Bureau AAT voeren, in samenspraak met deskundigen, verbeteringen door aan de data en behandelen nieuwe termvoorstellen. Dit laatste vindt plaats in Brussel bij het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK). Bureau AAT onderhoudt contact met het Getty Research Institute en met het Nederlandstalige werkveld waaraan zij, zo nodig, ondersteuning biedt.

COLOFON

Bureau AAT
RKD (Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie)
Postbus 90418
2509 LK Den Haag
T: 070-3339777
E: aat@rkd.nl
W: <http://website.aat-ned.nl>

Ontwerp: Trapped in Suburbia
Druk: Lecturis

ART & ARCHITECTURE THESAURUS IN DE PRAKTIJK

TERM	achterkanten (delen of aspecten van objecten)
BROADER TERM	<delen of aspecten van objecten> Preferred parent
NARROWER TERM	keerzijden verso
ALTERNATIEVE TERM	achterkant (deel of aspect van objecten)
RELATED TERM	achter boekruggen (onderdelen van vergaard materiaal) rugleuningen (meubelonderdelen)
SCOPE NOTE	Wordt gebruikt voor oppervlakken of delen van objecten die tegenover die delen liggen die beschouwd worden als de voorkant of als de belangrijkste of nuttigste oppervlakken. Als bijvoeglijk naamwoord dat de plaats van iets dat aan of bij de achterkant gelegen is aangeeft wordt 'achter' gebruikt. Voor de delen van meubilair die de ruggen van de zittende personen ondersteunen wordt 'rugleuningen (meubelonderdelen)' gebruikt.
FACET	
TERMTYPE	voorkeursterm
RECORD TYPE	concept
CONCEPT ID	300190692